
DOSSIER

Traducció, teatre i revolucions

Presentació

Des de la creació de la Càtedra Jordi Arbonès el 2003, les jornades bianuals sobre traducció literària al català que un any després va endegar el Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània han abordat l'obra dels traductors dels efervescents 1960-1970, la insòlita activitat traductora a l'exili, la manipulació de la censura franquista, les traduccions teatrals de la postguerra, les publicades pels audaçs fundadors d'Els Llibres del Mall, les versions canòniques de la literatura alemanya, alguns casos de retraduccions i la literatura traduïda basada en dues llengües en contacte, el català i el castellà. Per preparar l'onzena edició, de l'octubre del 2024, el GETCC va teixir aliances amb el Centre de Recerca en Arts Escèniques, amb qui va constituir la comissió organitzadora. S'hi van adherir les facultats i els departaments a què pertanyen tots dos grups, que van garantir la continuïtat de les jornades, i hi van col·laborar l'AELC i el PEN, que enforteixen el lligam entre la Universitat i els professionals, alhora que difonen l'activitat acadèmica més enllà de les aules.

En una època en què els *-ismes* han ocupat les primeres pàgines de la premsa periòdica i continuen sent objecte d'interpretació pels investigadors, el CRAE i el GETCC, centrats respectivament en el teatre i la literatura traduïda, van sumar esforços per revisar algunes de les principals aportacions des de la modernitat fins als nostres dies. Ben mirat, el teatre no sols és un gènere lligat a l'actualitat, sinó que mereixeria més atenció de l'anomenada indústria cultural. Mentre que en el món editorial l'oferta teatral ha anat *in decrescendo*, la Universitat ha creat espais com els d'aquests grups de recerca per presentar un sistema editorial complet, en què tenen cabuda els escriptors, els traductors, les obres i tots els gèneres que renoven la pràctica literària. És com a gènere que es preocupa per acollir inquietuds de caràcter personal i col·lectiu, amb representació escènica o sense, que el teatre s'endinsa en el coneixement de la condició humana.

Encara més: dipositari dels debats sobre el comportament de les persones en relació amb elles mateixes i amb la resta d'humans, el teatre participa igualment en la dignificació a què aspiren els grups oprimits. Han estudiat la integració dels moviments minoritaris des del multiculturalisme filòsofs tan influents com James Tully i Charles Taylor, que no pas per atzar signà un manifest promogut per Òmnium Cultural el 2021. Per a Tully, moviments com els de les minories nacio-

nals, lingüístiques o ètniques, l'adhesió supranacional, el multiculturalisme migratori i el feminisme convergeixen, a desgrat de les divergències mútues, en la denúncia de la menysvaloració com una injustícia, la reclamació d'un autogovern col·lectiu i el valor de la cultura com a part consubstancial de la política. Aquestes minories a què el teatre dona veu no sols reclamen una igualtat socioeconòmica, sinó que, com remarca Taylor, propugnen el reconeixement oficial de la pròpia diferència.

Deu anys després de la jornada del 2014, dedicada a la traducció de teatre de Josep M. Poblet i Bonaventura Vallespinosa, el GETCC i el CRAI programaren unes jornades sobre les revolucions en el teatre des de mires polítiques, socials o estètiques. Va inaugurar-les Enric Gallén amb una conferència sobre la recepció europea de Henrik Ibsen i Samuel Beckett, en què testimonià l'atenció de l'escena catalana per les novetats més decisives dels segles XIX i XX. Amb la voluntat d'abraçar les tradicions literàries hegemòniques, Anna Corral Fullà va examinar les obres divulgades durant la Revolució Francesa i la seva pervivència en la literatura francesa d'aleshores ençà; Fanny Ferran va resseguir la difícil penetració del teatre d'August Strindberg en ple Noucentisme, i Rossend Arqués va aproximar-se a les traduccions catalanes d'un clàssic italià, *Mort accidental d'un anarquista*, de Dario Fo, originalment publicada el 1970 i versionada als anys vuitanta.

Perfilades les tradicions teatrals de referència dels segles XVII-XX, el segon dia de les jornades Victòria Alsina va evocar la faceta de Carme Serrallonga com a traductora i pedagoga, en un moment clau per a la modernització del teatre català; Carles Biosca va recuperar les obres de teatre de Jean-Paul Sartre signades pel seu traductor ideològicament més afí i productiu, Manuel de Pedrolo; Kàtia Pago va oferir un panorama teatral del Berlín d'entreguerres i la seva acollida a Catalunya, i Daniela Palmeri va aprofundir en la traducció al català de *Lampedusa Beach*, obra de Lina Prosa inspirada en un fet tan dramàtic com el de la migració. A tall de cloenda, els traductors Eduard Bartoll, Maria Bosom, Miquel Cabal Guarro i Anna Soler Horta, moderats per Maria Moreno, van relatar la seva experiència en espectacles teatrals i, més en concret, en la selecció dels originals, les variants lingüístiques, la relació contractual o la participació en els assajos.

Paral·lelament, aquell octubre es van presentar dues exposicions, organitzades per Jordi Jané-Lligé: l'una, a la Sala Tarotdequinze de la Facultat de Filosofia i Lletres amb el fons de l'arxiu gràfic del Museu d'Arts Escèniques de l'Institut del Teatre; i, l'altra, bibliogràfica, a la sala de revistes de la Biblioteca d'Humanitats. Tant aquestes mostres com les comunicacions (que es poden consultar en línia) i els articles que en deriven (revisats per experts), testimonien el ressò dels moviments revolucionaris en la traducció teatral contemporània. Amb aquest dossier monogràfic, els grups del GETCC i el CRAE aspiren a ocupar un buit en la història literària i a obrir noves línies de recerca que, a partir de l'estudi de les obres i els autors, admetin enfocaments temàtics per tal d'interpretar les motivacions dels artífexs de la producció literària i la recepció d'una literatura forana indispensable per a la maduresa de la tradició pròpia.

Mireia Sopena

Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània